

ספר
חמודי שי
על
הגדה של פסח



מאת שלמה יוסף געליבטער

ספר

חמודי שי

על

הגדה של פסח

הכולל בתוכו

פנינים מתורת הגאון מפלוצק

מו"ר רבי ארי' לייב צינץ זצוקללה"ה זי"ע

מלוקט מפירושו להגדש"פ ועוד מספריו מעובד
בלשון השווה לכל נפש

וליקוטים מרעיונותי בסדרת ספרי

חמודי שי

על התורה והמועדים

מאת

שלמה יוסף געליבטער

לורענס נ.י.

תשפ"ו לפ"ק

ליצירת קשר עם המחבר:

chamudeishai@gmail.com

”ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא כל האומר דבר בשם אומרו

מביא גאולה לעולם

שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי”

מגילה טו א

תוכן העניינים

4	הסכמות ומכתבי ברכה.....
25	להוצאה הראשונה.....
29	הקדמה להוצאה החדשה.....
32	שבת הגדול.....
38	חג הפסח.....
43	סדר בדיקת חמץ.....
45	הגדה של פסח.....

הסכמות ומכתבי ברכה

ביהמ"ד נבול יעבץ
ברוקלין, נוא יארק

דוד קאהן

מכתב ברכה

בא לפני יצויי שגני מיכר אותי וזאת בלתי,
הכנ מאה יוסף ולעזרא אילי, והוא יתן קולו אספ
לגיבוי על שכר להגיד לעזריא אפ (ציון שגני) וזאת
יאר סימן ע' שגורו שפון ענין זכר שהיניו להשגם
אני ע' ע' (זה)

ורוני ושתל בלמות, וגם בה שגני אפוא
זה אבדו צכי ערה. כשר יפה שגורו ל יוגב
שגורו חיוו עי שגורו יפה. ביכר מקורו ע' שגורו
על ציבו וישא איליו

הואם במטה אביר
צ' קאהן
ע' אביר ע' ע'

בס"ד

שמואל קמנצקי
Rabbi S. Kamenetsky

2018 Upland Way
Philadelphia, PA 19131



Home: 215-473-2798
Study: 215-473-1212

קבל א נתינת יד
 אשר הם ר' שלמה ואלה ג' אלוסטר לט"ו
 האתה ספרה חנוכה ה' שלמה אמתוס
 אורח סגם דמי סולמה. יגן סג"ו
 ציגול צפול אמתוס דמי מקאפוס ויגן
 שיקד"ל ומה אורח סגם אורח"ו דקול
 הם ד' אמתוס
 יגן בקד"ל סג"ו אמתוס אמתוס אמתוס וקד"ל
 סג"ו אמתוס דמי אמתוס
 אמתוס אמתוס סג"ו
 אמתוס אמתוס

הרב שלמה שוורץ**רב בשכונת קטמון****יו"ר מערכת מחמדי התורה****עיה"ק ירושלים תובב"א**

אור ליום ו' ערש"ק פר' תצוה - זכור תשפ"ג

מה תרב שמחתי בראותי את פרי היצירה הנפלאה ספר חמודי שי, דברים מחוכמים, ישרים ונפלאים, מאירים כספירים, רואיו יאמרו ברקאי, קוראיו יתעלו ויתענגו, מעשיו ידיו להתפאר, של האי גברא רבא ויקירא, אוהב תורה בצורה נפלאה ומיוחדת שאין הנמצא כמוהו, כל דבר חידוש נאמרת ברמ"ה איברים ושס"ה גידים, ופניו בוערות כלפידים, חשקת תורה לאין ערוך, בבהירות כשולחן הערוך.

ה"ה ידידי היקר למאוד, מסולא בפז ויקר והוד, אוהב ורודף חסד וצדקות, משכיל אל דל ומקשיב לזעקות

הרבני החסיד רבי שלמה יוסף געליבטער שליט"א

לורענץ נויא יורק

אשריך שעלית ונתעלית למאוד, וחפץ נפשך הוצאת כיסוד, יעלה זכרוני כל הימים, כאשר לפעמים, חידושים ארכו לילות שלמים, העמדת נקודות אשר עין לא ראתה, לחדש בכל עת וזמן נעלית, נדברנו יחדיו בתורת ה' להגות, חידושים ומוסר ודברי הגות, ועלו על מזבח הדפוס, דבר שבוע בשבוע לי הזכות, פיאר את גליוננו מחמדי התורה, אשר לו היה כשער אורה, יושבי על מדין רבנן ותלמידיהוון, ציפו לחידושים אלו בכליון, ואמרו איה הגליון, להתענג בטעם העליון.

ובפרט לעת עתה, כאשר לשנת השבעים הגעת, את פרי עמל לאור עולם הוצאת, וכולם משבחים ואומרים אתה יצרת, כליל תפארת בראשו נתת, על חנוכה ירח האיתנים לראשונה הצבת, בראשית לזאת הודעת, כל זאת ערכת וכתבת.

ברכתי לידידי הנערץ, לעולם תנשא ותוערץ, יהא ה' בעזרך בכל דרכיך, טוב וחסד ורחמים בכל שעריך, בבריאות השלימה כל ימי חיך, אתה ובניך ובני בניך, וכל משפחתך הרוממה, עדי נזכה לגאולה השלימה

מברך בברכת התורה ולומדיה

שלמה שוורץ

Bais Medrash of Harborview
218 Harborview South
Lawrence, New York 11559

Rabbi Yehoshua Kalish

אב' יודעי היקר ל' אבא ,
שמחת מאוז לראות דבריך הנמוקים והנעימים על סוהים אוביו וא
דכסיות האסיר . אן יבב אג . ותכבוק בני אקול צב בית רב . והמוצי טו
ינה אנה ועלית שמה אמיך פפצול וביית הבסל וכמסאר אגית אא
נות ביתך אבתי אמיך על דוממות אמתך ויאת זמין אקדמה אכמתך .
ואעתיק אבי אני אהיך אומך אמישך אאמיך ואלהיך ואפס אוקוסים נפלאים .
לכרות הרבה נחת אהרפנותך *הוקרה .
חברך אהרנך מאוז
יבוע



CONGREGATION KNESETH ISRAEL

כ"ד

728 Empire Avenue
For Rodraway, NY 11691

Phone: 718.327.0500
Fax: 718.327.7415

www.whiteshul.com
office@whiteshul.com

Rabbi
Rabbi Eytan Feiner

Associate Rabbi
Rabbi Motti Neuburger

Rabbi Emeritus
Rabbi Ralph Pelcovitz זצ"ל

President
Ely Pastomak

**Co-Chairman
of the Board**
Mesanel Feller
Tuvia Silverstein

Vice-Presidents
Adam Kay
Barry Solomon
Aryeh Salt
Yehuda Yovitz

**Vice-Chairman of
the Board**
Matisyahu Hedvat

Treasurer
Shimmy Berger

Gabbi
Mottie Schwartz

משל"ך פה בא ז' לבט ולפינ' זכ"ך

מכתב ברכה

מלך למג' ונבנעו רחמים ולדין בסדרו הנאמך
ל' יציג' ווקירי הרב שמה יוסף גזוי בסדר שליט'א
אלה הדע'א זכאון ברוב צומך אהל הידלים אל העוה
וזל המודקים צברים מעיקם ודרבים מעלבים : האב סגוב
טעם ודעו.

ישר חוץ זאנרייג'א ויהי'קום אור דעך צד חום יוס'א
אין בלד ברכה והלמה בניצ'ען קלמ'א מרובה בל צימוק
ובל מוטי יוק' ופול' ושינויך זכוב הרבים בעיקך הרבה.
בדע'ה'י' מעלך צאנוד ואלד זחדי' גויה ורחוקיה ממך
בריו' גופ' זכוב'א מצי'א יחד עם רעיוך הקרה למי' נעבו
זארכוב'א יומי' ולני' מלאים רב נח' ולמה מ'ידי. יום פולק' למען
יהי' למידי' המב'ר שפול'א אור ב' חמודי' לי צ'י'ן
גוסו הארוב והחביב יהיו זמ'ת רוח זכ'א בני המלמה המלומה
ועצה נלמ'ת הקלטה זכאון מחי' אל חי' בפ' צדן אל מוה'ה
זד בלאו ז'ל' טע'י'א במי'ם בב'יא.

ביום ב' חוים לכבוד המב'ר הנצ'ה
ידעו מוקירו מלך ומכרבו בל זכ'
אין קוד פי'ך



יצחק דוד אלטר

רחוב ר' יהודה הלוי 15 בני ברק

בה"י, צו"ה אב תשל"ה
בן חוקאו זפע ס'ר חלפי שי אהרען רה"ל זלמח יוסף זעליקסער זע זאנ"ס
ש קעגן פ'ענס זבארט שחננו השי"ת זמררה, זעמז עזרע זכיוון
זשק אהרש זאמפדורזא זעניו זמספר שבה, זאמינו זפעק סבא
זיש, זברכה זעקד יעקון זשוקר זשענס זכעלנים יכ"ו
זעשור זי"ב זפזמים זעלרות ז. זעק זכיומ זי"א
זשפ"ץ זאזיווער זשזא זעל פע חז"ר.

זקלמ עה"ה זיקבא זאורזימע

ז'מן זבד זאז
זאל זימזלעק זשזמז-ז'ר ז'ב

חיים צבי שמירא

רב דקהל חסידים רמת אהרן
רח' טוורצקין 11 בני ברק
מער: רח' עמס 10 בני ברק
טל. 03-5700206

ב"ה יום
פיה ב' כסלו תשל"ה

אמאל פדא הרבני החשוב, שלט הרב
מוה"ר שלמה יוסף געליבטער שליט"א מלורענס ווי
תקיע לוי ספרים הנכבד מאד אל דעם
אמארי של, ארייג פון אראג פון פדריק אלאס
יקרים מאד דעמעקאל אדוניים חסידים, האדוניים
אג נד הארץ אהרונעל של אוראג, ואינוא ייג
חילו ופיו אאוייג, וצרה אהרונעל אאו אדעוועב
ספרי יראה אמאל פון ארץ, ארייג פון ארץ,
ווקום פון אקרא שלום, אדעוועווען דעליקע פסוקים
אדעוועווען ויהיו, וליה ארץ טוב סלה, אמא פיה
אדעוועווען פון ארץ טוב סלה

חיים צבי שמירא
רב דקהל חסידים רמת אהרן בני ברק

הסכמת הגאון מוה"ר חיים צבי שמירא שליט"א ראב"ד דקהילת בעלזא

ב"ה ב' כסליו תשפ"ה

למעלת כבוד הרבני החשוב, כש"ת הרב מוה"ר שלמה יוסף געליבטער שליט"א מלורענס נ"י.

הגיע לידי ספרכם הנכבד מאוד אשר בשם חמודי שי, ועיינתי בו, וראיתי בו דברים נפלאים יקרים מאוד, בהתחזקות ובענינים חשובים, המעוררים את לב האדם לאהבת ה' וליראתו, ואמינא יישר חילו וכוחו לאורייתא, ויזכה להוציא לאור עוד ועוד ספרי יראה לתועלת בני אדם, וליהנות בהם בני אדם.

ויקויים בו מקרא שכתוב, עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו, ויזכה לכל טוב סלה, אמא פיה.

וע"ז באתי על החתום,

ישיבת משנת עקיבא

YESHIVAS MISHNAT AKIVA

בס"ד

ע"ש הג"ר עקיבא עהרנפלד זצ"ל מייסד ונשיא קרית מטרסדורף ומוסדותיה

הרב יצחק עהרנפלד
ראש הישיבה

בס"ד, חודש הרחמים והסליחות תשפ"ה

שמחתי ועלו לבי בראותי כמה מחיבורי 'חמודי שי' שהעלה על שלחן מלכים מאן מלכי רבנן, ידידי הרה"ג ר' שלמה יוסף געליבטער שליט"א, על התורה ועל המועדים, חידושים נפלאים ערוכים ומסודרים בטוב טעם ודעת, בכשרון ובסברא ישרה, כל הרואה אומר ברקאי.

נהייתי לשמוע ממך על הורתם ולידתם של חיבורים אלו, כשהגעת לגיל שבעים נתת בלבך לשבת על התורה ועל העבודה מבוקר עד ערב, שתול בבית ד' בכל מאורך ובכל נפשך, יתן השי"ת שתלך מחיל אל חיל ותוסיף עוד לחדש כהנה וכהנה לעשות ציצים ופרחים לתורתנו הק'.
כבר דנו הפוסקים (עי' הגהות חת"ס שו"ע או"ח רכ"ה) אם יש מקום לברכת שהחינו כשמגיע אדם לגיל שיבה, אבל כמדומה שעם חיבורים נפלאים אלו בודאי יש כאן שמחה והתרגשות גדולה לכל ידידיך וקרוביך המחייבת הודאה מיוחדת לבורא עולם.

'בבוקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך', זכית להעמיד ולחנך משפחה נפלאה וכעת לעת ערב הינך מעמיד שוב תלמידים שומעי לקחך ולומדי חידושיך, וע"י חיבוריך הנפלאים הינך זוכה שדברי תורתך פרים ורבים, וכפי שהעידו גדולי תורה שחידושיך נכנסו בלב שומעיהם והרבה נשאו ונתנו בדברי תורתך. בכך זכית לקיים את דברי התנא 'אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת' שפירשו בזה שלא תחזיק לעצמך את חידושי התורה אלא תלמדה לאחרים, כי לכך נוצרת - להיטיב וללמד לאחרים ולהוסיף חיילים לתורה.

'ומל ה"א א"ת ל'בבך ואת ל'בב זרעך לאהבה את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך'. כתב בעה"ט שזה ראשי תיבות אלול ולכן נהגו להשכים ולומד סליחות מר"ח אלול.

ויש לדקדק בפסוק זה שהתחיל עם שני לבבות 'את לבבך ואת לבב זרעך', וא"כ היה צריך לסיים בלשון רבים לאהבה את ה' אלקיכם בכל לבבכם, ומדוע מסיים הפסוק בלשון יחיד - בכל לבבך.

ופי' בזה ק"ו ה'חנתן סופר' זי"ע שלצערנו הדורות הולכים ויורדים כידוע, אין לב הבן דומה ללב האב, דרגת עבודת השם וקיום התורה והמצוות בלב הבן, בדרך כלל אינה דומה לזו שהיתה בלבו של האב, וע"ז הבטיחה התורה שיזכו הבנים לעבוד את השם באותו לב של האב. זוהי עבודתנו בחודש אלול להתקרב ולהתחבר לדורות הקודמים.

כפי שהינך מציין בתוך ספרך, אתה רואה ערך עליון בשמירה על המסורת וחיבור חזק להוריך ע"ה ומורשתם, אשר בודאי זו חובתנו במיוחד בימים אלו, להתחבר ללב אבותינו שהיה קרוב יותר להר סיני ולהעביר לבנינו ולמשפחתנו את אשר ראו עינינו אצל אבותינו.

ברכתי מלב אוהב, שתזכה להמשיך לשבת על התורה ועל העבודה ולזכות את הרבים מאוצרותיך אשר חנך השי"ת ביתר שאת וביתר עז, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, ותתברך אתה וביתך וכל אשר לך בשנה טובה ומתוקה, בכתובה וחתימה טובה שנת שפע וישועה ברו"ג.

ד"ר יצחק עהרנפלד
ד"ר יצחק עהרנפלד
יצחק עהרנפלד

ר' פנים מאירות 1 קרית מטרסדורף ת.ד. 4420 ירושלים. טל: 02-5384665 פקס: 02-5375813
1 PANIM MEIROT ST P O B 4420 JERUSALEM TEL: 02-5384665 FAX: 02-5375813 STUDENTS: 02-5003040

MENACHEM MENDEL
POMERANTZ

AV BEIT DIN "BE'ER YISROEL"
ROSH MESIVTA "OZ V'HADAR"

BET SHEMESH

מנחם מנדל פומרנץ

אב"ד "באר ישראל"

ר"ש מתיבתא "עוז וחדר"

בית שמש

ב"ה

שלהי חודש תשרי

"הארת פנים" (תשפ"ו) לפ"ק

כל סביביו יובילו שי למורא, להנחיל לאוהביו יש, יש אם למקרא ולמסורת, עברתי בין בתרי דבריו הנפלאים של איש תבונות ובר לבב, העושה ומעשה לה' ולתורתו, הרבני מוהר"ר שלמה יוסף געליבטער שליט"א, אבן יקרה בלורנס שבניו יורק, היושב בנציבין ומצודתו פרוסה בהיכלי התורה ובני עמודי דגירסא בזכות ספרו היקר 'חמודי שי', אשר תוכו רצוף אהבה, מילי מעלייתא מתוקים מדבש ונופת צופים, עשויים באמת ובישר ובנויים להלפיות על יסודות איתנים כפי שיאב מומעיינות הנצה, ספרי רבותינו הקדושים, וקיבל מרבותיו הגדולים בהם דבק בכל לב ובכל נפש.

בצלו חמדתי וישבתי, כי נחמד העץ למשכיל ופריו, פרי לצדיק, מתוק לחכי, בהביטי אנה ואנה בגליונות ספרו היקר, אוצר כל כלי חמדה, ובראותי רעיונות נפלאים בעומק המחשבה וברוב הגיון, חכם ממתקים וכולם מוחמדים, שדעת זקנים נוחה מהם ועולים על שולחן מלכים, מאן מלכי רבנן ותלמידיהון, דורשי ומבקשי חכמה ודעת.

ויהי ברכת ה' בכל אשר יש לכם, עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו להגיד כי ישר ה' ולהגדיל תורה ולהאדירה מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, וכאשר זכיתם לסדר את ספר זה כן תזכו לעשות עוד כהנה וכהנה, להתחיל ולסיים ספרים אחרים, ותרב חכמת שלמה כמעין המתגבר ויוסף ה' עליכם ככם אלף פעמים כאשר דבר לכם.

בברכת התורה



שמואל אליעזר שטרך

רב מערב בני ברק
גאב"ד בד"צ שערי הווראה
וחבר בד"ץ זכרון מאיר דמרון בעל שבט הלוי זצוק"ל

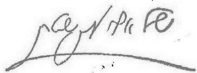
רח' רבי עקיבא 46 בני ברק

בס"ד, תאריך כ"א טבת תשפ"ה

מכתב ברכה

לכבוד הרבני הנעלה והמפואר מוה"ר ר' שלמה יוסף געליבטער שליט"א, ספרכם היקר 'חמודי שי' הגיע לידי ונוכחתי לראות כי הוא כלי מחזיק ברכה ורבים יאותו ויהנו ממנו. יהי נועם ה' עליו ויזכה רבות בשנים להפיץ ממעינותיו המבורכים על פני תבל.

ביקרא דאורייתא



אברהם שמואל בנימין סופר

ראש ישיבת אהל שמעון – ערלוי
רחוב בילו 5 שכונת קטמון
פעיה"ק ירושלים תובב"א

בס"ד, י"ב לחודש אדר שמרבין בו בשמחה, שנת תשפ"ה

**כבוד ידידי ומכובדי,
איש יקר רוח ורב תבונות,
עושה צדקה בכל עת, עושה תורתו קבע ומלאכתו עראי,
מוהר"ר הרבני הנגיד רבי שלמה יוסף געליבטער שליט"א**

שמחתי בראותי ספר יקר הערכין, מלא וגדוש באוצרות חכמה ופניני
חן וערוכים בטוטו"ד, דבר דבור על אופניו.

ושמעתי עליו לשעבר מפי חתני כבני הגאון רבי שלמה שווארץ
שליט"א רב דביהמ"ד המרכזי קטמון, אשר הרבה מענייני הספר
התלבנו יחד עימו, ועכשיו אני רואה זאת גם מפי כתבם, והכתבים
מאירים כנתינתם מסיני.

והנני לברכו שיזכה לעסוק הרבה בתורה וביראה, ללמוד וללמד
לשמור ולעשות ולהרבות פעלים לתורה בחומר וברוח, ולעשות נחת
רוח לבורא ית"ש.

הכו"ח בברכה

אברהם שמואל בנימין סופר

בלאאמו"ר הגה"ק גאב"ד ערלוי זצוק"ל

כאן עיה"ק ירושלים ת"ו

א ל ר ס / ס ר

אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם

הרב יוסף יצחק אדרעי
מחבר ספר
"משטב כהלכה"

בס"ד

יום שלישי י"ג אייר תשפ"ד

הגדתי היום בשבח הספרים החשובים

חמודי שי

שחיברם הרה"ג הרה"ח שלמה יוסף געליבעטער יצ"ו עוסק בצורכי ציבור באמונה ועוזר ומסייע לחיילי צה"ל העומדים על משמר ארצנו וערי אלוקינו בגופו ובממנו ועליו אמרו חז"ל הקב"ה ישלם שכרו אמן,

בן הרב החסיד יהודה אריה לייב געליבעטער זצ"ל אוד מוצל מאש אשר עבר את כול מדורי הגהנום בשנות הזעם חכה להקים את משפחתו לזכר כול הקדושים השם ינקום דמם זצ"ל הרבה עמל ויגיעה השקיע המחבר בספריו כדי לחזק את עם ישראל, והקב"ה חנן אתו בשכל ישר, והלומד מן הספר יתעורר ליראת השם, וכבר אמרו חז"ל "אמר רבי חלבו אמר רב הונא, כל שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים, שנאמר "סוף דבר הכל נשמע את אלקים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם" (ברכות ו' ע"ב).

והרב הנ"ל ירא השם מרבים ודבריו יוצאים מליבו הטהור ונכנסים לליבות של עם ישראל לחזקם לתורה וליראת השם,

ובזכות זה נזכה לראות בנחמת ציון וירושלים בב"א

החותם בברכה כאן עיר הקודש ירושלים

הרב אדרעי יוסף יצחק



ת.ד. 39226 מיקוד 9139102 הר נוף ירושלים

02-6529032 ☎ 0528203284 📠

מתוך מכתבים למערכת "מחמדי התורה" על מדור "חמודי שי" שמלפנים היה נקרא "פנת יקרת"

כ"ז אדר א' תשע"ט

שלום וברכה למערכת מחמדי התורה והעורך הגאון רבי שלמה
שוורץ שליט"א

הנני להביע תודה מעומק הלב, על העונג שבת המיוחדת, שיש
לנו לאחרונה עם המדור החדש "חמודי שי".

אני מחלק זאת לכל המתפללים, ואומר מתוך זה שיעור לפני
מנחה בשבת, וזה ממש דברים נפלאים, ומשמחים ומאירים
כנתינתן מסיני.

אשריכם ואשרי חלקכם,

יעקב אשכנזי

רב קהל חסידי שמואל הנביא

כסלו תשע"ט

לכבוד מערכת "מחמדי התורה" ולעומד בראשה הגאון הרב
שוורץ שליט"א

רציתי להודות על הגליון הנפלא עד למאוד בכל מכמני התורה
הלכה דרוש רמז חידוד וכו' וכו'.

והנאה מיוחדת יש לי בתקופה האחרונה מהמדור פנת יקרת
מהרב געליבטער - דברים נפלאים וערבים.

יישר כוחכם ורב חילכם,

שמעון צבי גנזלר

חיפה



כסלו תשע"ט

לכבוד ידיד ה' הרב שוורץ ולמערכת מחמדי התורה

מאז כשנה שאנו מקבלים הגליון אור חדש נכנס לביתנו ובכל
סעודות השבת אנו לומדים ומתענגים על הגליון,

ולאחרונה הכנסתם עוד מדור יפה מאוד מאוד פנת יקרת - שזהו
מיוחד במינו.

אין לנו מספיק מילים להודות לכם.

משפחת טורצקי, בני ברק

מכתב הגאון מוהר"ר שלמה שוורץ שליט"א עורך ראשי של גליון "מחמדי התורה"

"ח ניסן תש"פ

בע"ה

כבוד ידידי ורעי ר' שלמה יוסף שליט"א

הנני מרגיש חובה לספר לכם, מה שקרה לי ביום שביעי של פסח בשנה זו.

כי בשנה זו כולם מתפללים במרפסות כמו בכל העולם - כך גם מתפללים באחדות חסידים, ליטאים, כיפות סרוגות, תימנים וכו' כל עם ישראל יחד.¹

ובליל שביעי של פסח בקשו שאומר כמה רעיונות, מיד הוצאתי את גליון מחמדי התורה שביעי של פסח תשע"ט ואמרתי להם את כל הרעיונות שבעמוד של חמודי שי - הטעם לכפל ה' ימלוך לעולם ועד, וז' של פסח יסוד האמונה, והטעם שקשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף, בודקין באחיה וכו' וכו'.² וכך אמרתי להם הכל בשם חמודי שי.

בסוף התפילה נגשו אלי כמה מהמתפללים ואמרו לי: אנו שומעים אותך כבר הרבה שנים, אולם כאלו רעיונות נפלאים

¹ מכתב זו נכתב לאחר פסח תש"פ בימי מגיפת הקורונה ר"ל.

² נדפס בזמנו בגליון "מחמדי התורה" לפסח בטור "חמודי שי" בעניין שביעי של פסח ובעזרה"ת יודפס מחדש בספר "חמודי שי" על שמות בפר' בשלה.

חמודים ומתוקים לא שמענו מעולם ואז ספרתי להם שזה לא משלי רק מידידי ר' שלמה יוסף

באמצע הסעודה דפק אצלי אחד מהמתפללים, ובקש אותי את הגליון ונתתי לו, ולמחרתו אמר לי, למדנו חמודי שי בשולחנו והתחזקנו באמונת ה'.

והנה משתאה לראות עד כדי שמחת החג, לראות דבר ה' היאך מחזק את ישראל.

אשריכם ר' שלמה יוסף - דברי תורתכם מבעבע ומשמח אלוקים ואנשים.

כט"ס ידידכם אוהבכם,

שלמה שוורץ



תגובות לפרסום ראשון של ספר חמודי שי על

בראשית

אל כבוד הרב שלמה יוסף שליט"א

בשבת קודש פרשת בשלח תשפ"ג שעברה עלינו לטובה היה לכל מתפללים של בית המדרש בשכנות טשעסטער נ"י. שבת של תענוג רוחני מלא חיזוק אחרי ששמעו דברי תורה ממך ובמיוחד לראות את הספר "חמודי שי" שהוא מלא תוכן של "ווארימע חסידישע געדאנקען".

אחר שאני עוסק בדפוס ואני רואה ספרים הרבה אני אומר לך שכמעט לא ראיתי ספר כזה ממחבר בזמננו.

כה לחי.

י"שר כחכ"ם,
אביגדור ברייער



כ"ד שבט תשפ"ג

ערב טוב
ובשורות טובות

שמחתי מאוד לקבל את הספר שלך מידי הרב יוחנן בקהופר.
בעזרת השם בקהילה שלי נלמד ביחד מתוך הספר ואין ספק
שזה יחזק את ליבנו לאהבת התורה.
ישר כוח ותזכו תמיד להרבות אהבת תורה ויראת שמיים בעם
ישראל.

בברכת התורה,

נחשון עמנואל אדרעי
רב קהילת אור ישראל
בשכונת הר חומה בירושלים



Harav Geliebter's Sefer, Chamudei Shai on the Torah is a beautiful collection of Divrei Torah on the Parsha. In the first volume on Chanuka, Harav Geliebter artfully weaves together the Sedra, the Gemara, Rishonim with his own

Harav Geliebter's Sefer, Chamudei Shai on the Torah is a beautiful collection of Divrei Torah on the Parsha. In the first volume on Chanuka, Harav Geliebter artfully weaves together the Sedra, the Gemara, Rishonim with his own Chidushim and thoughts to present us with a beautiful "Ksoines Pasim" on Chanuka. His love of Torah and ability to transmit this to us shines out from the pages of the Sefer. Looking forward to the continued fruits of his labours and may he continue to be "Mezake es Harabaim" with his Sforim.

Simon Hammelburger



בס"ד

ימי החנוכה תשפ"ד

כבוד ידיד ורעי הגאון ר' שלמה שליט"א,

ברצוני להודות לך על הספר הנפלא 'חמודי שי' של הרב
געליבטער שליט"א.

לא יכול להתאפק על אף שכבר דיברנו השבוע, אבל ב"ה כל
יום אני שומע עוד ועוד אנשים שלמדו בספר ונהנו מאוד מאוד.

ויש משהו מאוד מעניין שהרבה מהאנשים אומרים, שזה משהו
ייחודי ומעניין שלא היו כל רגילים לראות קו פרשני
ומעמיק כזה.

אני ממש מסכים עם זה כי יש כאן את השילוב המיוחד לקחת חלק נכבד מהחידושים שלו המעמיקים, ולראות היאך זה נכנס ומשתלב גם בפסוקים וגם בביאור הראשונים וגדולי האחרונים.

זהו נכס לעם ישראל - גם הביאור המעמיק - וגם ההפשטה לעיון הקורא, שכל אחד מבין והמעיינים רוויים נחת ומבינים את העומק של הביאורים - וגם לאלו שלא מעיינים ההפשטה לקריאה לכל אחד היא מיוחדת ונותנת הנאה צרופה לקריאה.

אבקש שתמסור זאת לבעל ה'חמודי ש"י - שאני אפילו לא יודע אם הוא יודע ומכיר בערך המיוחד שיש לספרו הנפלא.

כמו כן הראיתי לחותני הרב קוק שליט"א ורוה הרבה נחת - וראיתי אצלו הנאה יותר מכפי הרגיל, וזו אחת מן הסיבות שלמדתי הספר יותר לעומק.

אשריך ידידי ר' שלמה שיש לך הזכות להיות חלק מהספר!

ידיך, אהרן בקר (טבריה)





ניסן ה'תשפ"ה

בס"ד.

לכבוד הרב שלמה יוסף גליבטער.

ברצוני להביע את תודתי והערכתי על ההגדה של פסח חמודי שי, אשר הגיעה לידינו אשתקד בהיותי רב גדוד בחטיבת כרמלי. ההגדה זכתה לשמח את לוחמינו לקראת חג הפסח בעיצומה של לחימה בעזה. ההגדה הייחודית הזו מאפשרת לכל חייל להתחבר לסיפור יציאת מצרים בדרך מרתקת, נגישה ומלאת ערכים יהודיים שמחברת את גאולת מצריים לגאולה שלפחחנו.

כמו כן, ברצוני להודות על חוברות חיזוקי שי ו-חמודי שי על פרשיות השבוע, שמגיעות אל חיילי צה"ל לאורך השנה ומספקות חיזוק רוחני וערכי. החוברות הללו מהוות מקור השראה וחיבור למסורת, ומאפשרות ללוחמים לקחת רגע של למידה והתבוננות בתוך שגרת השירות התובענית.

תודה מיוחדת גם לקרן יזכרם, אשר במסירות רבה תומכת בחיילי צה"ל לאורך כל השנה. תמיכתכם החשובה מורגשת בשטח, מחזקת את רוחם של חיילינו ומעצימה את הקשר שלהם למורשת ישראל.

יהי רצון שתמשיכו בעשייתכם המבורכת מתוך שפע, הצלחה וברכה, ושתמשיכו להיות שותפים לחיזוק רוחם של מגיני ישראל.

בברכה,

הרב בצלאל הלר רס"ן (במיל')

רב ב' אנגדה 36

להוצאה הראשונה

נכתב עבור חיילים היוצאים לקרב בעזה

חיילים יקרים גיבורי עמנו

ומגיני ארץ קודשינו!

סיפור יציאת מצרים בליל הסדר מלמדנו בבחינת "מעשה אבות סימן לבנים" איך יהודים לדורותיהם יכולים לעבור גלות ולשרוד, לדבוק באמונתם ובקרבה לה' גם בחושך הרוחני של הגלות, אפילו כשאין להם את כל התשובות.

השעבוד במצרים וגאולת יציאת מצרים הם דוגמה עבור כל הגלויות והגאולות העתידות. כמו שביציאת מצרים עברנו מחושך לאור גדול בהתגלות התורה, כך עלינו לזכור שלא להתייאש בזמנים קשים, ולדעת שבסוף תבוא גאולה. המסרים של ליל הסדר הם לדורות עולם ונצטוונו לזכור אותם בכל יום תמיד באהבה - "למען תזכרו... אני ה' אלוקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים" אומרים פעמיים ביום כחלק מקבלת עול מלכות שמים. זה שיעור יומי באמונה שנועד להזריח אותנו ע"י זכירת יציאת מצרים ולא לשאול להגאולה ולא להתייאש.

"ויאמינו בה' ובמשה עבדו", משה המנהיג שלנו לעולם, "משה אמת ותורתו אמת", תורת משה לא תשתנה והיא נצחית ולכך אנחנו עם הנצח! כל זה ה"מעשה אבות" של יציאת מצרים שהוא "סימן לנו ולבנינו עד עולם". עלינו להתעמק בסיפור יציאת מצרים ולהפיק את הלקחים הנצחיים

שעולים ממנה, כדי ליישם אותם בימינו כתורת חיים, "כי הם חיינו", בכל תחום שהוא.

הפיגוע הנוראי בשמחת תורה תשפ"ד ייזכר לנצח כיום הכי שחור מאז השואה, ואכן הזכיר את זוועות השואה. אתם חיילים יקרים שואבים כוח מאוצרות עם ישראל, אמונת ישראל, תורת ישראל, תקוות ישראל, ואהבת ישראל, והזמן לשאוב את הכוחות האלו הוא בפסח, חג חירותנו!

הנני מציג לפניכם הגדה לליל הסדר עם פירושים וחידושים המבארים את סיפור יציאת מצרים לא רק לעומק אלא גם לרוחב, להראות שסיפור יציאת מצרים נמשך עד ימינו "והיא שעמדה לאבותינו ולנו... שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו והקב"ה מצילנו מידם."

מעבר לרעיונות שלי מלוקטות מסדרת הספרים שלי "חמודי שי" על התורה והמועדים, הנני מגיש בפניכם מדור ביל"א ואמן שכולל פנינים מתורת הגאון מפלוצק, מורינו הרב אריה ליב צינץ זצ"ל הידוע בכינוי מהרא"ל צינץ. עיר פלוצק היה מקום מגורי אבותי במשך כמה דורות. אאמו"ר הרב יהודה ארי' לייב געליבטער זצ"ל היה יליד פלוצק, וגדל וצמח בה, וזכה כבר בגיל צעיר לסמיכה לרבנות מגדולי רבני פולין. בשואה הוא איבד את הכל כפשוטו, והוא לבד נותר מכל משפחתו שהיה לה שורשים עמוקים בפלוצק. בכוח אמונתו ותורתו, הוא בנה חיים יהודיים חדשים עבורו ועבור כל האודים המוצלים מאש השואה, כפי שהארכתי בספרי "חמודי שי" לספר שמות ופורים. כשגיליתי לראשונה את דברי התורה של המהרא"ל צינץ מפלוצק, התאהבתי בהם. זה היה בזמן בו מישהו קרוב אלי היה זקוק לרפואות וישועות. ברוך ה', תפילותינו נענו. מי

ייתן והמהרא"ל צינץ יהיה מליץ יושר על כולנו, ובייחוד עבור
מה שקורה בארץ ישראל, בזכות התורה שאנחנו לומדים ממנו,
אמן!

ברוך ה' לעולם אמן ואמן. ראשי התיבות הם **ב-י-ל-א** אותיות
שמצטרפות לשתי השמות של אמי מורתי, **בילא ליבא** בת
אברהם מניס ע"ה. **מדור הפנינים מתורתו של המהרא"ל**
צינץ מוקדש לעילוי נשמתה. הייתה לה אהבה גדולה לכל
אדם, למרות שעברה זמנים קשים ואיבדה את כל משפחתה
בשואה. היה לה חלום לעלות לארץ ישראל והיא הגשימה אותו.
היא זכתה לשבת שנים רבות בארץ ישראל, בנתניה. אחד
הדברים שהיא עשתה, מלבד גיוס כספים עבור בית החולים
לניאדו ולמטרות נעלות נוספות כגון בתי ילדים, היה **שהיא**
הכינה אוכל והאכילה את החיילים. לא הייתה לה משפחה
בישראל, אז היא ביטאה את אהבתה על ידי זה שדאגה
ל"משפחה המורחבת" שלה, לחיילים. היה לה חכמה בינה
ודעת לשתף עם אחרים. אנשים באו אליה לקבלת עצה. היא
נפטרה בי"ג ניסן והלוויה שלה היה **בערב פסח.** יה"ר שהדברי
תורה יזכו אותה לעליית נשמה לפני כסא הכבוד והיא תהיה
מליצת יושר עליכם ועל כל ישראל.

יהי רצון שהדברי תורה בהגדה של פסח שאני מגיש בפניכם
יהיה שמן על המדורה של אש קודש הבווער בליבכם **והלכתם**
בכוח זה והושעתם את ישראל מיז אויביהם ושונאיהם,
בעזרת ה'!

**בשם ה' עלו תעשו ותצליחו, בה' תעשו חיל
והוא יבוס צרינו!**

חג כשר ושמח!

אוהב אתכם ומתפלל עליכם לשלומכם ולהצלחתכם,

שלמה יוסף געליבטער



הקדמה להוצאה החדשה

לפני שנה, כאשר ההגדה המיוחדת הזו יצאה לראשונה עבור חיילי צה"ל, היינו בעיצומה של מלחמה עזה ומאתגרת. באותו זמן, ההקדמה נכתבה כמסר של חוזק ועידוד לאלה שבחזית.

כעת, שנה לאחר מכן, אנו מפרסמים מחדש את ההגדה הזו לא רק עבור חיילי צה"ל האמיצים, אלא עבור כל העם היהודי. זהו זמן להתבונן על השנה שחלפה, לכבד את אלה שהקריבו, ולשאוב השראה מההיסטוריה שלנו. למרות שהמצב השתפר, העתיד עדיין לא ברור. ובכל זאת, המסר של ההגדה הוא נצחי: הישרדותנו מובטחת במילים "והיא שעמדה"—בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו, והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם.

חיילי צה"ל נלחמו באומץ ובמסירות יוצאי דופן, והגנו על עמנו ועל מולדתנו בכבוד. גבורתם היא חלק מסיפור גדול יותר—שרשרת בלתי נפסקת של חוסן ואמונה יהודית.

כשאנו מתאספים לסדר, אנו חוגגים לא רק את גאולת העבר שלנו, אלא גם את הישרדות העתיד שלנו. אנו ממשיכים קדימה עם אמונה בלתי מעורערת, ממש כפי שנחשון בן עמינדב קפץ אל הים לפני שהנס התגלה. לא תמיד אנו רואים ניסים גלויים, אך אנו יודעים שהקב"ה מצילנו מידם בכל דור ודור.

ליל הסדר הוא זמן של הכרת תודה ותקווה. אנו מודים על גאולתנו ממצרים, ואנו מודים על ההגנה האלוקית שנמשכת לאורך ההיסטוריה שלנו.

ההגדה הזו מוקדשת לחיילי צה"ל האמיצים ולזכרם היקר של
הקדושים—אלה שמסרו את חייהם למען עמנו. יהי זכרם ברוך,
ומי ייתן ונמשיך לשאוב כוח ממורשתם.

י' אדר תשפ"ה

שלמה יוסף געליבטער

עניינים שנתבארו

שבת הגדול

שבת הגדול - ראשית הזהות היהודית

שבת הגדול

הערות על הנס של שבת הגדול

ידועים דברי הטור שמביא מחז"ל ששבת הגדול הוא זכר להלכה מיוחדת שהייתה בפסח מצרים. ארבעה ימים לפני הקרבת קורבן פסח במצרים, ביום השבת, הכנו את הכבשים על ידי קשירתם לרגלי המיטה. המצרים ראו מה שאנחנו עושים וידעו שאנחנו מכינים את הבהמה הזאת, שהם עבדו לה, להקרבה לה! ובכל זאת לא פגעו בנו, שתקו והניחו לנו לקיים את המצווה לשעתה של "משכו וקחו". ולכן אנחנו קוראים לשבת הזו **שבת הגדול** לזכר הנס הגדול שהיה שם.

הנה, יש לעיין בשתי נקודות:

א' – למה מצוות "משכו וקחו" הייתה דווקא לפסח מצרים ולא לפסח דורות?

ב' – המצווה לשעתה הייתה **בי' בניסן**, כדברי רז"ל "**מקחו בעשור**", ולכאורה, זה שזה יצא בשבת באותה שנה היה (כאילו) "מקרי" לחלוטין. אז למה מזכירים נס זה **בשבת שלפני פסח** ולא בי' בניסן?

ראשית הזהות היהודית

וזה לשון רש"י על שמות פרק י"ב פסוק ו:

"ומפני מה הקדים לקיחתו לשחיטתו ארבעה ימים מה שלא צוה כן בפסח דורות? ה' ר' מתיא בן חרש אומר הרי הוא אומר (יחזקאל ט"ז, ח) ואעבור עליך ואראך והנה עתך עת דודים, הגיעה שבועה שנשבעתי לאברהם שאגאל את בניו ולא

היו בידם מצוות להתעסק בהם כדי שיגאלו, שנא' (שם) ואת ערום ועריה ונתן להם שתי מצוות דם פסח ודם מילה שמלו באותו הלילה שנא' מתבוססת בדמיך (שם) בשני דמים, ואומר (זכרי' ט, יא) גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור אין מים בו וגו', ושהיו שטופים באלילים, אמר להם משכו וקחו לכם משכו ידיכם מאלילים וקחו לכם צאן של מצוה."

הרי שהשי"ת היה צריך לתת לנו מצוות פסח ומילה כדי לעשות אותנו בני אברהם באמת, שהשי"ת יהיה חייב לקיים בנו את השבועה שנשבע לאברהם, אך המצוות שמעבר לז' מצוות בני נח לא פועלות שום טובה אם נעשות על יד גויים, ואז היינו שטופים באלילים ממש כמו המצרים, ובאותו זמן היה אפשר לקטרג, ובצדק, מה נשתנתה אומה זו מהמצרים, הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז, ולמה שמצוות פסח ומילה יפעלו עלינו לזכותינו ולהעלותינו ברוחניות?

לזאת, לעזור לאותו דור להתנתק מע"ז ועי"כ להתנתק מהמצרים, ובכך תהיה ראשית לזהות היהודית, הנפרדת משאר בני נח, השי"ת נתן להם ציווי מיוחד של "משכו וקחו" שפירושו משכו ידיכם מע"ז ועי"כ אתם נפרדים מהעכו"ם, ואז קחו לכם צאן של מצווה - שע"י מעשה זה נכנסים לדרגה גבוהה שהיא ראשית הזהות היהודית, ורק אז המצוות של פסח ומילה יכולות להשפיע עלינו לטובה.

שבת הגדול מידי שנה – חידוש ראשית הזהות

היהודית

היות שענין "משכו וקחו" הוא התנתקות מע"ז וראשית הזהות היהודית, זה שי' בניסן היה בשבת בשנת יצ"מ לא היה במקרה

אלא עיקר המכוון! קדושת שבת והלכותיה ניתנו לנו במרה, אך השי"ת רצה שע"י משכו וקחו יהיה להם גילוי של קדושת השבת, שהוא ממש חיוני לזהות היהודית, "ועכום ששבת חייב מיתה". בני ישראל במצרים כבר הכירו את השבת כיום מיוחד ורוחני, שהרי משה רבינו סידר להם שיהיו פטורים מעבודת השעבוד בשבת, והיו להם מגילות של דברי תורה מאבותיהם, שהיו הוגים בהם בשבת. אז ודאי היה ראוי לתת להם מצוות "משכו וקחו" ביום השבת. וכיון שהיה עניינו "משכו ידיכם מאלילים", השבת מסוגלת לזה, "שאפילו עבד ע"ז כדורו של אנוש מוחלין לו".

לפי"ז ברור למה לאחר שנת יצ"מ אין אנו עושים זכר לנס זה ב' בניסן אלא בשבת שלפני פסח שאיגלאי מילתא למפרע שעיקר המכוון היה להמשיך איזה בחינה מקדושת השבת, ומאז שיש לנו את השבת, הזהות היהודית שלנו מתחדשת על ידיה, כמו שאומרים בהבדלה "המבדיל בין קודש לחול בין אור לחושך בין ישראל לעמים, בין יום השביעי לששת ימי המעשה". ועיין עוד מש"כ על זה בחמודי שי על שמות בפרשת בא ובחמודי שי על ההגדה של פסח על מכת חושך.

שכלול הזהות היהודית ע"י יצ"מ ומתן תורה

והנה, זה היה ראשית הזהות היהודית, אך הזהות שלנו הלכה והשתכללה מכוח המצוות שקיימנו והמאורעות שעברו עלינו במשך יצ"מ ומתן תורה. הקרבנו את קורבן פסח הראשון בהיסטוריה שלנו. נצטוונו למרוח את הדם, לפי רוב השיטות, על הצד החיצוני של המזוזה כאות לכך שקיימנו את המצווה. הדם שהוצג לרואה מחוץ לבתים העיד שהרגנו את העבודה זרה

של המצרים. לא פחדנו. הוכחנו את האמונה שלנו בה' על ידי זה שהראנו למצרים שאנחנו לא מפחדים מהם או מאלוהיהם. אנחנו שוללים אותם. יש לנו אדון חדש, ריבוננו של עולם, ואנחנו מקיימים את מצוותיו. ובזה השתכלל רעיון הזהות היהודית לרעיון של "המשפחה היהודית" כפי שציוונו "שה לבית אבות שה לבית". ובחצות הלילה, כשה' הכה כל בכור בארץ מצרים, ברגע זה היה גילוי שכינה שטיהר אותנו בסוד מקוה ישראל ה', כפי שכתבנו בארוכה לעיל בפרשת פרה, ואז היה ריצוי לקורבן פסח בסוד "נרצה" בליל הסדר, כמו שנבאר בחמודי שי על ההגדה של פסח, על 'פסח' ובהקדמה ל'נרצה'.

ובמתן תורה השתכללה הזהות היהודית לבחינת עם כשקיבלנו את התורה כאיש אחד בלב אחד, וכמאמר רס"ג "אין אומתנו אומה אלא בתורותיה."

עניינים שנתבארו

לחג הפסח

א

בירור מקיף במצוות סיפור יציאת מצרים
דימה מצוות סיפור יציאת מצרים לזכירת השבת
נעורים כל הלילה כי ניסים נעשו לנו ביום ובלילה
הניסים שראו ישראל במצרים כדוגמת בריאת
העולם

ראו ישראל ניסים שלא ראו האבות בזמנם
יסוד סיפור יציאת מצרים הוא אמונה בה'

ב

ו"היא" שעמדה - זה שאנו מספרים ניסיו
ונפלאותיו
כמו הברכה בחנוכה בימים ההם בזמן הזה
הלבוש ביאר שאנו מספרים ניסיו שעשה לאבותינו
נס קיומנו היום גדול מנס יציאת מצרים
סדר מצוות והגדת - להעביר מאב לבן
סוד הסדר שבח ושירה ולכך מסיימים בשיר
השירים

עניינים שנתבארו

לחג הפסח

ג

טעם פתיחת הדלת בשפוך חמתך

גאולה העתידה יהא באתגליא

טעם לכוס של אליהו שיבוא לבשר הגאולה

ליל סדר הוא שמירה לכל השנה

טעם שמירת האפיקומן לשמירה כל השנה

תג הפסח

א

כתב הרמב"ם (ספר המצוות עשה קנ"ז), "שציוונו לספר ביציאת מצרים בליל חמשה עשר בניסן, בתחילת הלילה." זה מתייחס למצווה לספר על איך ה' נקם את נקמתנו, והצורך שלנו להלל את ה' ולספר ביציאת מצרים. וככל שנספר יותר, "הרי זה משובח."

מצווה לספר כל הניסים שעשה עמנו

"והגדת לבנך", יכול מראש חדש, תלמוד לומר 'ביום ההוא'. אי 'ביום ההוא', יכול מבעוד יום? תלמוד לומר 'בעבור זה'. 'בעבור זה' לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך". כלומר, מתחילת הלילה חייב אתה לספר.

ומבאר עוד, דהחשיבות הוא ללמד את הבנים. אפילו כשאין לו בנים צריך לשאול את עצמו, "ואפילו כולנו חכמים, כולנו נבונים, כולנו יודעים את התורה כולה, מצווה עלינו לספר ביציאת מצרים."

וברמב"ם (הלכות חמץ ומצה ז, א) מוסיף שמצווה לספר בניסים ונפלאות: "מצוות עשה של התורה לספר בניסים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים בליל חמשה עשר בניסן שנאמר זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים כמו שנאמר זכור את יום השבת... וכל המאריך בדברים שאירעו ושהיו הרי זה משובח."

הכול נכלל בכלל האמונה בה'

וכשנעמיק בדברים, לפי הבנתנו ע"ד הדרש יש לומר, דהבסיס לליל הסדר כולו הוא אמונה בה', ובעשרת הדברות "אנוכי ה'" זה הדיבור המתמקד באמונה ששמענו מהקב"ה עצמו, והמתין מלומר לנו זה מלפני בריאת העולם, "אנוכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים."

ואפשר שלכך הוריד אותנו מצרימה, שיוכל להוציאנו ממצרים, שנאמין בה' ונוכל לראות יד ה', אותות ומופתים, ניסים ונפלאות, וכל הניסים האלו שעשה עלינו להכיר בחסדו כל יום, אבל בייחוד בליל הסדר. רצונו יתברך שנראה הכרת הטוב ונכיר בזה שהציל אותנו ועשה את כל הניסים האלו, על ידי זה שנספר לבנינו.

לעניות דעתי, ככל שאדם יותר חכם ונבון, חובה עליו יותר לחקור לעומק את הניסים ולהגיע לרבדים עמוקים יותר של אמונה בה'. לפי הזוהר הקדוש, המצה מרמזת על מצוות האמונה.

מעשי הניסים ביציאת מצרים כדוגמת בריאת העולם

"וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח." אנו נעורים כל הלילה כי הניסים והנפלאות קרו אף הם בלילה, הטבע עצמו השתנה עבורנו, לכן עלינו להראות הכרת הטוב לה' יתברך, באהבתו אותנו. זו הייתה המטרה לכך שהיינו במצרים, והקב"ה קיים את הבטחתו לאבות כפי שנאמר בפרשת וירא. הוא שמר את הבטחתו והוציא אותנו.

הקב"ה מראה למשה ניסים ונפלאות שאברהם יצחק ויעקב לא ראו, כדוגמת מעשה בראשית. חוקי הטבע ישתנו עבור כלל ישראל, וזה מראה על החשיבות שלכם, וכל העולם רואה את ידי החזקה, ובזה תאמינו בי ותכירו טובה.

בקריאת שמע אנו אומרים, "אני ה' אלוקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלוקים, אני ה' אלוקיכם, אמת." נוסח דומה, ל-"אנוכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים." בליל הסדר יש מצווה מיוחדת לספר על הניסים והנפלאות.



ב

נס קיומנו גדול יותר מיציאת מצרים

וזה שאנו אומרים בהגדה, "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים." מצווה לראות עצמנו כאילו אנחנו חווינו את הניסים, ואנו כבנים להורים שחוו את המלחמה הארוכה יכולים להזדהות עם אמירה זו. וכל כלל ישראל יכולים להזדהות עם זה שאנו כאן, ושרדנו אחרי כל התלאות, והזהות היהדות הועברה מדור לדור דרך ליל הסדר.

"והגדת לבנך ביום ההוא לאמר." כל אב, כל הורה מעביר לילדיו. הדימוי הזה שיש לנו שההורים שלנו העבירו לנו וההורים שלהם העבירו להם, הועבר בצורה זו דרך כל הדורות. ולכן כשאנחנו עוצמים עיניים, אנחנו יכולים לדמיין כאילו אנחנו עצמנו יצאנו ממצרים.

כשאנחנו מברכים "לפיכך אנחנו חייבים להודות ולהלל ולשבת, לפאר לרומם ולהדר, לברך, לעלה, ולקלס, למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הניסים האלו, הוציאנו מעבדות לחרות, מיגון לשמחה, ומאבל ליום טוב, ומאפלה לאור גדול, ומשעבוד לגאולה. ונאמר לפניו שירה חדשה הללויה." עלינו להרגיש שיר ושבת, הלל וזמרה, להודות ולהלל. זאת מהות הסדר. זה ההלל. יש סעודה באמצע ההלל. הסדר כולו הוא הלל ארוך, ולכך הסדר מסתיים עם שיר השירים. זאת מהות הסדר, שיר ושבת, הלל וזמרה לה' יתברך על ניסיו ונפלאותיו.



ג

פתיחת הדלת - להראות כי הגאולה תהא בהתגלות

כתב השפת אמת (תרנ"ב),

"פותחין הדלת בשפוך חמתך. לרמוז כי לעתיד יהיה הגאולה בהתגלות. דבמצרים נאמר, "לא תצאו וכו' מפתח וכו' עד בוקר" אבל בגאולה העתידה, שאז יהיה לנו רשות לראות מפלת הרשעים בפרהסיא.

ומבואר עפ"י דברי הרמ"א, (ת"פ, א), "ויש אומרים שיש לומר שפוך חמתך וכו' קודם לא לנו, ולפתוח הפתח כדי לזכור שהוא ליל שמורים, "ובזכות אמונה זו, יבא משיח וישפוך חמתו על העכו"ם." בזכות זה יבוא משיח. והמנהג למלא כוס של אליהו לפני שאומרים "שפוך חמתך על

הגויים. " רמז שאליהו בא להביא את המשיח, אליהו הוא אתחלתא דגאולה וזהו ליל שימורים.

ועוד כתב השפת אמת (שם בסמוך) "ליל שימורים וכו' לדורותם. שמליל פסח נשאר שמירה על כל ימי השנה היינו שליל הפסח מהווה שמירה לכל השנה. כמו שהיה אז שמורים לדורות, כמו כן בכל שנה נשאר שמירה מלילה זו לכל ימי השנה. וזה רמז האפיקומן להשאיר חלק מהמצה על כל השנה." וכן נאמר בפסוק בדברים: "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך."

שמירה לכל השנה ע"י ליל הסדר

נהגו במקומותינו, שלוקחים חלק מהאפיקומן מליל הסדר השני של גלויות, ושומרים אותו לשנה הבאה. תמיד סברתי שזו סגולה שנזכה לשנה הבאה, אבל לפי השפת אמת, יתכן שהבסיס למנהג הוא השמירה במהלך כל השנה.

אמנם ליל השימורים הוא בלילה הראשון של הסדר, אך מאחר שיש מצווה לזכור את יציאת מצרים בכל יום, אם אנחנו נגיד את זה עם הכרת הטוב עבור הניסים והנפלאות, נוכל להאריך את השמירה דרך התפילה גם ללא מצה.

סדר בדיקת חמץ

בלילה שלפני ערב פסח בודקים את החמץ, וחייבים לבדוק מיד בתחילת הלילה, ואסור להתחיל לאכול או לעשות שום מלאכה חצי שעה קודם הלילה.

קודם בדיקת חמץ אומרים זה:

הֲרִינִי מוֹכֵן וּמְזוֹמֵן לְקַיִם מִצְוֹת עֲשֵׂה לְךָ בְּדִיקַת חֲמֵץ לְשֵׁם יְחִוּד
קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא וְשִׁכְנִיתִיהָ עַל יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנִעְלָם בְּשֵׁם כָּל
יִשְׂרָאֵל. וַיְהִי נוֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ
וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָהוּ.

**בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מְלֶכֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל בִּיעוּר חֲמֵץ**

ומיד אחר הבדיקה יבטלנו ויאמר:

**כָּל חֲמִירָא וְחֲמִיעָא דְאִיפָא בְּרִשׁוּתִי, דְלֹא תִמְתִּיהָ, וְדְלֹא
בְעִרְתִּיהָ, וְדְלֹא יִדְעֵנָא לִיהָ, לְבִטּוֹל וְלִהְיוּ הַפְּקָר כְּעַפְרָא
דְאַרְעָא.**

וזה תרגומו ללשון הקודש:

**כל חמץ ושאר שיש ברשותי שלא ראיתיו, ושלא ביערתיו
ושלא ידעתיו יבטל ויהיה הפקר כעפר הארץ**

סדר שריפת חמץ

בערב פסח בבוקר משכימין להתפלל. א"א מזמור לתודה, ולמנצח, ואל ארץ אפים. אוכלים עד תחילת שעה זמנית רביעית ושורפין בשעה זמנית חמישית. וצריך לחזור ולבטל החמץ פעם שנית, וטוב לבטלו לאחר ששרף החמץ כדי שיקיים מצות שריפה בחמץ שלו, ויעשה מדורה בפני עצמה וישרפנו ויאמר:

הָרִינִי מוֹכֵן וּמְזוּמָן לְקַיֵּם מִצְוֹת עֲשֵׂה נָשָׁל שְׂרִפַת חֲמֵץ לְשֵׁם יְחִוּד קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא וְשְׂכִינְתִּיהָ עַל יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנִעְלַם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל. וְיִהְיֶה נוֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָהוּ.

ולאחר שריפת חמץ יבטלנו, ויאמר:

כָּל חֲמִירָא וְחֲמִיעָא דְאִפְא בְּרִשׁוּתֵי דְחֻזְתָּהּ וּדְלָא חֻזְתָּהּ דְחֻמְתָּהּ
וּדְלָא חֻמְתָּהּ דְבַעֲרָתָהּ וּדְלָא בַעֲרָתָהּ לְבָטֵל וְלִהְיוּ הַפְּקָר כַּעֲפָרָא
דְאִרְעָא.

וזה תרגומו ללשון הקודש:

כל חמץ שיש ברשותי, שראיתי אותו ושלא ראיתי אותו, שהרגשתי בו ושלא הרגשתי בו, ששרפתי אותו ושלא שרפתי אותו, יתבטל ויהיה הפקר כמו עפר הארץ

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ כְּשֵׁם שְׁאֲנִי מְבַעֵר חֲמֵץ מִבֵּיתִי וּמִרְשׁוּתֵי כֹהֵן יי אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵי תְּבַעֵר אֶת כָּל הַחִיצוֹנִים וְאֶת רוּחַ הַטּוֹמְאָה תְּבַעֵר מִן הָאָרֶץ וְאֶת יִצְרָנוּ הָרַע תְּבַעֲרֵהוּ מֵאַתְּנוּ וְתַתֵּן לָנוּ לֵב בְּשֵׁר וְכָל הַסְטָרָא אַחֲרָא וְכָל הָרַשְׁעָה כַּעֲשׂוֹן תִּכְלֶה וְתַעֲבִיר מִמְשַׁלַת זְדוֹן מִן הָאָרֶץ וְכָל הַמְעִיקִים לְשְׂכִינָה תְּבַעֲרֵם בְּרוּחַ בְּעַר וּבְרוּחַ מְשַׁפֵּט כְּשֵׁם שְׂבַעְרַת אֶת מִצְרַיִם וְאֶת אֱלֹהֵיהֶם בְּיָמֵם הַהֵם וּבְזַמַן הַזֶּה אָמֵן: וְיִהְיֶה נוֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ. וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ. וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָהוּ:





הגדה של פסח



קדש ♦ ורחץ ♦ כרפס ♦ יחץ ♦ מגיד
♦ רחצה ♦ מוציא מצה ♦ מרור
♦ כורך ♦ שולחן עורך ♦ צפון ♦ ברך ♦
הלל ♦ נרצה

ספר חמודי שי' על התורה והמועדים

הטעם של ד' כוסות

ה' רוצה לתת לנו משהו גדול, מתנה שהוא נותן וחוזר ונותן פעם, פעמיים, שלוש וארבע פעמים. הוא רוצה להוציא אותנו ממצרים כדי שלדורות בליל הסדר יהיו לנו לפחות ד' כוסות ברכה מלאי הברכות של חירות "אפילו עני שבישראל... לא יפחתו לו מד' כוסות של יין, ואפילו מן התמחוי." לפחות ד', והשאלה היא על הכוס החמישית, ולכן יש לנו כוס של אליהו. "והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי... והבאתי", אלו הלשונות של גאולה שכנגדם תיקנו ד' כוסות שאנחנו שותים שמורה שאנחנו חווים מחדש ומפנימים את הארבע לשונות הראשונות של גאולה וכוס של אליהו שאנחנו מוזגים מתוך

ספר המודי שי

צפייה לעתיד של גאולה שלמה, אך לא שותים מכיוון שלעת עתה עדיין לא זכינו. יהי רצון שאלהי הגביא יבוא ויבשר לנו על הגאולה שלימה ואז נשתה את הכוס החמישי במהרה בימינו, אמן.

קדש



הגאווה היהודית

איך אנו פותחים את הקידוש? בשבחו של עם ישראל שהוא מרומם יותר מכל העמים. **אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון!**

אומר המהרא"ל: כל יהודי יודע את האמת, שאדם צריך להיות עניו ולהתנהג בשפלות, והגאווה היא דבר רע. אבל, **בדבר אחד יהודי צריך להיות גאה. להיות גאה בזה שאני יהודי, וקרוב להקב"ה! ונראה כמה דוגמאות לדבר זה:**

א. **מתפארים בקרבתנו לה'.** נאמר בפסוק: **כי מי גוי (עם) גדול אשר לו אלקים קרובים אליו, כה' אלקינו בכל קראנו אליו.** מפארים את כלל ישראל בכך שאנחנו קרובים

לה', והוא מקבל תפילותנו, יותר מכל העמים האחרים.

ב. **מתפארים בחניית הדגלים במדבר.** כתוב על עם ישראל בשיר השירים: **שובי שובי השולמית... מה תחזו בשולמית כמחולת המחניים.** חז"ל מסבירים שהגויים קוראים לעם ישראל ואומרים שובי השולמית, בואו אלינו, תהיו כמונו ונעשה לכם כבוד רב, תהיו דוכסים ובעלי שלטון, ועם ישראל עונים ואומרים: וכי תוכלו לעשות לנו כמחולת המחניים? כמו הגדולה שהקב"ה עשה לנו כשהיינו מסודרים לפי דגלים במדבר? אין לגויים מעלה שכזו!

ג. **מתפארים שאנו העם הנבחר.** שאומרים בתפילה אתה בחרתנו מכל העמים. וכן בקידוש אשר בחר בנו מכל עם.

מה גרויח מהגאווה היהודית? לשמור על היהדות! אם חס ושלום היצר הרע יפתה יהודי להיות דומה לגויים, ולעשות כמעשיהם, הוא לא ישמע ליצר. ויחשוב היהודי איך אעמוד לפני בוראי ואומר "אתה בחרתנו", "אשר בחר בנו", בזמן שאני עושה פעולות כדי להיות דומה לגויים? הרי זו בושה וכלימה. ולמדנו שהגאווה היהודית היא כלי נפלא לעבודת ה'.

לכן חשוב שנתפאר ונשתבח שאנחנו עם סגולה, אנחנו חביבים לפני הקב"ה! שהוא בחר רק בנו, והרים והגביה אותנו, יותר כל העמים, וקידש אותנו, ועשה אותנו מיוחדים שרק אנחנו זוכים לקיים את מצוותיו.

אשר בחר בנו מכל עם. ורוממנו מכל לשון. וקידשנו במצוותיו!

בשבת מתחילין :

וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם הַשְּׁמִינִי. וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל-צָבָאָם. וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְכֹל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה. וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ כִּי בּוֹ שָׁבַת מְכֹל-מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת.

בחול מתחילין :

סְבָרֵי מָרְגוּ וּרְבָנָן וּרְבּוּתֵי. בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מְלֹךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְרִי הַגֶּפֶן.

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מְלֹךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מְכֹל-עַם וְרוֹמַמְנוּ מְכֹל-לְשׁוֹן וְקִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו. וַתִּתֵּן לָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה (לשבת: שְׁבֻתוֹת לְמִנוּחָה ו) מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה, חַגִּים וְזִמְנִים לְשִׁשׁוֹן, (לשבת: אֶת יוֹם הַשְּׁבֻת הַזֶּה ו) אֶת יוֹם חַג הַמִּצּוֹת הַזֶּה זְמַן חֲרוּתָנוּ (לשבת: בְּאַהֲבָה) מְקַרָּא קִדְּשׁ זִכָּר לִיצִיאַת מִצְרַיִם. כִּי בָנוּ בְּחֲרַף וְאוֹתָנוּ קִדְּשָׁתָּ מְכֹל הָעַמִּים, (לשבת: וְשֻׁבַת) וּמוֹעֲדֵי קִדְּשָׁה (לשבת: בְּאַהֲבָה וּבְרִצּוֹן) בְּשִׂמְחָה וּבְשִׁשׁוֹן הַנְּחֻלְתָּנוּ.

בְּרוּךְ אַתָּה ה' מְקַדֵּשׁ (לשבת: הַשְּׁבֻת ו) יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים.

במוצאי שבת מוסיפים :

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מְלֹךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא מְאוּרֵי הָאֵשׁ. בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מְלֹךְ הָעוֹלָם הַמְּבַדִּיל בֵּין קִדְּשׁ לְחָל, בֵּין אֹר לְחֹשֶׁךְ, בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעַמִּים, בֵּין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשִׁשִּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה. בֵּין קִדְּשַׁת שְׁבֻת לְקִדְּשַׁת יוֹם טוֹב הַבְּדֻלָּת, וְאֶת-יוֹם הַשְּׁבִיעִי מְשִׁשִּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה קִדְּשָׁתָּ. הַבְּדֻלָּת וְקִדְּשָׁתָּ אֶת-עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּקִדְּשָׁתָּךְ.

בְּרוּךְ אַתָּה ה' הַמְּבַדִּיל בֵּין קִדְּשׁ לְקִדְּשׁ.

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שְׁהַתִּיבֵנוּ וְקִיַּמְנוּ וְהַגִּיעֵנוּ לְזִמְנֵי הַזֶּה.

שׁוֹתָה בְּהַסִּיבַת שְׁמַאל וְאִינוּ מְבָרֵךְ בְּבִרְכַּת אַחֲרוֹנָה.

וְרֵחֵץ

נוטלים את הידים ואין מברכים "על נטילת ידים."

כְּרַפֵּס

לוקח מן הכרפס פחות מכזית – כדי שלא יתחייב בברכה אחרונה – טובל במי מלח, מברך "בורא פרי האדמה" ומכווין לפטור בברכה גם את המרור. אוכל בלא הסבה.

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה.

יַחֲץ

חותך את המצה האמצעית לשתיים, ומצפין את הנתח הגדול לאפיקומן.

מַגִּיד

מהרא"ל צינץ
פנינים מתורת הגאון מפלוצק
מוהר"ר ארי' לייב צינץ זצוקלה"ה

המעלה העצומה של המספר ביציאת מצרים

בשעה גדולה ונשגבה אנו הולכים לקיים מצות "סיפור יציאת מצרים", שעל מצוה זו נאמר הרי זה משוכח! מן הראוי להבין את המיוחד במצוה זו, ומה גודל מעלתה.

ונפתח בשתי שאלות: ראשית. מדוע אמרו חז"ל שמצווה "לספר" ביציאת מצרים, לשון סיפור, ולא אמרו להזכיר את

יציאת מצרים, כמו שמזכירים יציאת מצרים כל יום, או ללמוד, כמו שלומדים תורה?

שאלה נוספת: כתוב בהלכה שהבן שואל לאביו מה נשתנה, והאב עונה לו. ואם אין לו בן אשתו שואלתו, ואם אין לו אשה? הוא שואל את עצמו! ועונה לעצמו! ומה הטעם לשאול ולענות לעצמו, הרי אין מי שישמע את השאלה ואת התשובה?

מביא המהרא"ל את דברי הזוהר הקדוש שאומר: מצוה "לספר" ביציאת מצרים, שחובה על כל בן אדם לספר את שבח זה של הקב"ה, לעולם! וכל בן אדם שמספר ביציאת מצרים, ובזמן שהוא מספר הוא שמח בסיפורו, הוא מוזמן לראות את פני השכינה בעולם הבא! והקב"ה שמח בשומעו את הסיפור. ובאותו זמן אוסף הקב"ה את כל החבורה שלו, את המלאכים, ואמר להם: לכו ותשמעו שבני מספרים את השבח שלי. ושמחים בזה שפדיתי אותם.

ממשיך הזוהר הקדוש: אזי, באותו זמן, כל הפמליא של מעלה מתאספים ובאים, ומתחברים יחד עם עם ישראל, ושומעים את סיפור השבחים, שעם ישראל מספרים ושמחים בפדיון שפדה אותם אדוניהם הקב"ה.

למדנו שכשמספרים את יציאת מצרים, לא רק לאוזנינו אנו מספרים, אלא לאוזניהם של כל צבא מעלה שבאים ומתחברים איתנו. לכן צריך לעשות "סיפור" לשאול ולענות, כדוגמת מי שמספר סיפור לחבירו.

ולמדנו, שאין יהודי שיושב לבד בליל הסדר! כי צבא מעלה מתחברים עמו ובאים לשמוע, ומתאים מאד לשאול אותם כאילו הוא רואה אותם יושבים בחברתו. ולכן הדין שגם מי שאין לו אשה

שואל ועונה, הוא שואל את הפמליא של מעלה ועונה להם.

והנה לגבי תלמוד תורה נאמר שחמשה שיושבין ועוסקים בתורה שכינה עמהם. אך בסיפור יציאת מצרים כתוב יותר מזה, **שהמספר משובח מפי כל הפמליא של מעלה, שהקב"ה משובח אותו בפניהם. יוצא שאפילו יהודי שיושב לבדו ומספר את יציאת מצרים הוא חשוב יותר מרבים שעוסקים בתורה!** ולכן אומרת ההגדה, אפילו כולנו חכמים ונבונים ויודעים את התורה, ואנו יכולים עכשיו לשבת וללמוד, בכל זאת המצוה שלנו היא לספר ביציאת מצרים, ומי שעושה כך, הרי זה משובח!

מגלה את המצות, מגביה את הקערה ואומר בקול רם :

הָא לְחֵמָא עֲנִיָּא דִּי אֶכְלוּ אַבְהֵתָנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם. כָּל דְּכָפִין יִיתִי וְיִיכַל, כָּל דְּצָרִיךְ יִיתִי וְיִפְסַח. הַשְׁתָּא הָכָא, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל. הַשְׁתָּא עֲבָדִי, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי חוּרִין.

מהרא"ל צינץ
פנינים מתורת הגאון מפלוצק
מוהר"ר ארי' לייב צינץ זצוקלה"ה

ליל הסדר – לילה כיום יאיר

לילה זה, ליל הסדר, שאנו ניצבים בתחלתו, מיוחד הוא במינו. אומרת התורה: "ליל שימורים הוא לה" ... לדורותם. ומבאר המהרא"ל צינץ בהגדת ברכת השיר שליל הסדר הוא זמן שבו מתעוררת עת רצון להיגאל מכל הגלויות, ובו מתעורר כח הגאולה העתידה לבוא על הדורות הבאים, והיום נולד כח של גאולה ופדיון בעולם.

מצינו מחלוקת תנאים אם הגאולה העתידה תהיה בניסן או בתשרי, אך לכל הדיעות התעוררות כח הגאולה בשמים היא

בלילה נשגב זה. וגם אם הגאולה תהיה בתשרי, היא תהיה מכח ליל הסדר, כי הגאולה שנגאלנו ממצרים היא סימן לכל הגאולות.

והנה, יום הוא זמן של אור וחסד בעולם, יומם יצוה ה' חסדו! ולילה הוא זמן של חושך והסתר, אך הלילה הזה, ליל הסדר, מוגדר כיום ולא כלילה. ודבר זה מבואר בהגדה: שהיו מספרין ביציאת מצרים כל אותו הלילה, ולא נאמר אותה הלילה בלשון נקבה, אלא אותו הלילה, כי לילה זה הוא נחשב כמו יום. וכך גם אומרים: מה נשתנה הלילה הזה ולא הלילה הזאת! ומספר המדרש שבזמן יציאת מצרים היה בלילה זה אור כמו השמש בתקופת תמוז. כי זה לילה של הקדוש ברוך הוא!

אנו פותחים את ליל הסדר עם צדקה לעניים! שהרי מכריזים "כל מי שרעב יבוא ויאכל", ולמה? מה מיוחד בפסח משאר החגים, בכל החגים מצוה לשמח ולשמח! אולם לפי מה שביארנו הכל מובן, המקובלים אומרים שבדרך כלל, הלילה הוא לא זמן של צדקה, כי בלילה שולטת מידת הדין וצדקה שייכת למידת הרחמים שנמצאת ביום. אבל בליל הסדר, מקור כח הגאולה של עם ישראל, זהו הזמן לעשות צדקה, שצדקה מקרבת את הגאולה! ועכשיו זה לא לילה, עכשיו יום. והעת מתאימה לעשיית צדקה, ולכן מכריזים ואומרים: כל דכפין ייתי וייכול! ובזכות זה שאנו אומרים כל דכפין... עשינו צדקה. ועוררנו את כח הגאולה, ולכן אנו נמשיכים ואומרים: לשנה הבאה בני חורין, בשנה הבאה כבר נהיה אחרי הגאולה! (עפ"י ברכת השיר בפסקא כהא לחמא עניא).

מסיר את הקערה מעל השולחן. מוזגין כוס שני. הבן שואל:

מה נשתנה

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות? שִׁבְכָל הלילות אָנוּ אוֹכְלִין חֶמֶץ ומִצָּה, הלילה הזה – פֵּלֹ מִצָּה. שִׁבְכָל הלילות אָנוּ אוֹכְלִין שָׂאֵר יִרְקוֹת – הלילה הזה (פֵּלֹ) מְרוֹר. שִׁבְכָל הלילות אִין אָנוּ מִטְבִּילִין אֲפִילוֹ פֶּעַם אַחַת – הלילה הזה שְׁתֵּי פְעָמִים. שִׁבְכָל הלילות אָנוּ אוֹכְלִין בֵּין יוֹשְׁבֵין וּבֵין מְסֻבִין – הלילה הזה פֵּלֹנוּ מְסֻבִין.

עבדים היינו

מחזיר את הקערה אל השולחן. המצות תהיינה מגולות בשעת אמירת ההגדה.

עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם, וַיֹּצִיאֵנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ מִשָּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֹרַע נְטוּיָה. וְאֵלֹנוּ לֹא הוֹצִיא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, הָרִי אָנוּ וּבְנֵינוּ וּבְנֵי בְנֵינוּ מִשְׁעֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם. וְאֲפִילוֹ פֵּלֹנוּ חֲכָמִים פֵּלֹנוּ נְבוֹנִים פֵּלֹנוּ זְקֵנִים פֵּלֹנוּ יוֹדְעִים אֶת הַתּוֹרָה מִצְוָה עֲלֵינוּ לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם. וְכָל הַמְרָבָה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם הָרִי זֶה מִשְׁפָּח.

מעשה שהיה בבני ברק

מַעֲשֵׂה בְּרַבֵּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבֵּי הוֹשֶׁעַ וְרַבֵּי אֶלְעָזָר בְּוַעֲזָרְיָה וְרַבֵּי עֲקִיבָא וְרַבֵּי טַרְפוֹן שֶׁהָיוּ מְסֻבִין בְּבִנְיַבְרֵק וְהָיוּ מְסַפְּרִים בִּיצִיאַת מִצְרַיִם כָּל־אוֹתוֹ הַלַּיְלָה, עַד שֶׁבָּאוּ תַלְמִידֵיהֶם וְאָמְרוּ לָהֶם רַבּוֹתֵינוּ הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שְׁחֵרִית.

אמר רבי אלעזר בן-עזריה הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי
שיתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא, שנאמר,
למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך. ימי חייך
הימים. כל ימי חייך הלילות. ותקמים אומרים ימי חייך העולם
הזה. כל ימי חייך להביא לימות המשיח:

ארבעה בנים

ברוך המקום, ברוך הוא, ברוך שנתן תורה לעמו ישראל, ברוך
הוא. כנגד ארבעה בנים דברה תורה: אחד חכם, ואחד רשע,
ואחד תם, ואחד שאינו יודע לשאול.

חכם מה הוא אומר? מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה ה'
אלהינו אתכם. ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח: אין מפטירין
אחר הפסח אפיקומן:

רשע מה הוא אומר? מה העבודה הזאת לכם. לכם – ולא לו.
ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעקר. ואף אתה הקהה
את שניו ואמור לו "בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים" - לי
ולא-לו. אלו היה שם, לא היה נגאל:

תם מה הוא אומר? מה זאת? ואמרת אליו "בחזק יד הוציאנו ה'
ממצרים מבית עבדים."

ושאינו יודע לשאול – את פתח לו, שנאמר, והגדת לבנך ביום
ההוא לאמר, בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים.

יכול מראש חודש

יכול מראש חודש? תלמוד לומר ביום ההוא. אי ביום ההוא יכול מבעוד יום? תלמוד לומר בעבור זה – בעבור זה לא אמתתי, אלא בפעם שיש מצה ומרור מנחים לפניך.

ספר חמודי שי על התורה והמועדים

יכול מראש חודש

כשם שחודש אדר כבר מתחילתו הוא זמן של מזל ושמחה, כך בחודש ניסן, החל מראש חודש ניסן, הוא זמן של גאולה. בשנה מעוברת, כאשר יש שני חודשי אדר, פורים נקבע באדר ב' כדי שיסמכו גאולה לגאולה. וכך רואים שכל התקופה של אדר וניסן קשורה לגאולה. אדר מתאפיין לא רק בשמחה אלא גם כחודש של ניסים נסתרים המוליכים לגאולה. המעבר מאדר לניסן הוא המעבר מניסים נסתרים וגאולה נסתרת, שהרי "אכתי עבדי דאחשורוש אנן", לניסים גגלים וגאולה שלמה הנראה לעיניים. ואיתא בחז"ל ש"ניסן" מלשון ניסים.

ראש חודש ניסן הוא בעל חשיבות גדולה. הגאולה החלה עם קבלת המצווה הראשונה, "החודש הזה לכם", כאשר קיבלנו בעלות על לוח השנה שלנו, ובזה ראשית השליטה בגורל שלנו. גרעין כל הגאולות נזרע בראש חודש ניסן, זה של גאולת מצרים, וגם של כל הגאולות עד הגאולה העתידה שיהיה במהרה בימינו, שהרי בנבואת "החודש הזה לכם" שניתנה למשה ואהרן בא הבשורה על גאולת מצרים בפרטות

עם כל הלכות הפסח לשעתו, ולדורות. הרי שבראש חודש ניסן יש התעוררות כח הניסים והגאולה, זה מזלו של החודש, "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל". וא"כ שפיר "יכול מראש חודש" שכבר מתעורר מזל חודש ניסן עם כל כח הניסים והגאולה, אלא "ת"ל בעבור זה – לא אמרתי אלא בשעה שיש פסח מצה ומרור מונחים לפניך".

מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו

מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו, ועכשיו קרבנו המקום לעבדתו, שנאמר: ויאמר יהושע אל-כל-העם, פה אמר ה' אלהי ישראל: בעבר הנגר ישובו אבותיכם מעולם, תרח אבי אברהם ואבי נחור, ויעבדו אלהים אחרים. ואקח את-אביכם את-אברהם מעבר הנגר ואולד אותו בכל-ארץ פנעו, וארבה את-זרעו ואתן לו את-יצחק, ואתן ליצחק את-יעקב ואת-עשו. ואתן לעשו את-הר שעיר לרשת אתו, ויעקב ובניו ירדו מצרים.

ברוך שומר הבטחתו לישראל, ברוך הוא. שיהקדוש ברוך הוא חשב את-הקץ, לעשות כמו שאמר לאברהם אבינו בבטח בין הבתרים, שנאמר: ויאמר לאברהם, ידע תדע פי-גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה. וגם את-הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי-כן יצאו ברכש גדול.

מכסה המצוה ומגביה את הכוס בידו, ואומר :

וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ. שְׁלֹא אֶחָד בְּלֶכֶד עָמַד עָלֵינוּ
לְכַלּוֹתֵנוּ, אֶלֶּא שְׁכָכַל דּוֹר וְדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, וְהַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא מְצִילֵנוּ מִיָּדָם.

ספר המודי שי

על התורה והמועדים

"והיא שעמדה לאבותינו ולנו." ויש לחקור, מה זה והיא שעמדה, ובפשטות הכוונה למה שאמר בעל ההגדה, "ברוך שומר הבטחתו לישראל, ברוך הוא." הכוונה להבטחה שה' שומר על כלל ישראל והיא שעומדת לנו ולאבותינו, לנצח.

ונראה לי עוד, דהנה ההגדה עוסקת בסיפור יציאת מצרים, ולפי הרמב"ם, עיקרה של ההגדה הוא לספר על ניסים ונפלאות שהיו במצרים, ולפי זה קשה, דאמאי צריך להזכיר גם הניסים שבדורות האחרים.

מצווה להכיר בטובה שעושה ה' עמנו בכל דור

לעניות דעתי להוסיף, שיש כאן מצווה מיוחדת, והיא הכרת הטוב לספר על ניסים ונפלאות שקרו גם בזמנים אחרים, וכל המרבה לספר על הניסים והנפלאות, הרי זה משובח, לא רק במצרים אלא ניסים ונפלאות שה' עשה עמנו בכל הדורות עד ימינו.

וכפי שאנו מברכים בחנוכה ופורים, "שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה", בהדלקת המנורה ובקריאת המגילה, וזכיתי לכוון בזה לדברי הלבוש שביאר, שהכוונה "בימים ההם", – בזמן ניסי חנוכה ופורים, אך "ובזמן הזה" –

עלינו להכיר בניסים שה' עושה עבורנו כיום, בכל יום ויום, וכמו שאנו אומרים בשמונה עשרה, "ועל ניסך שבכל יום עמנו." עלינו כיחידים ועל כל כלל ישראל.

וכדברי ר' יעקב עמדין בסידורו, שעצם נס קיום ישראל כהיום, גדולה יותר מניסי העשרת המכות, יציאת מצרים, וקריעת ים סוף, ומשאר הניסים. הוא כתב את זה מלפני מאתיים וחמישים שנה! ולעניות דעתי, זה מה שאנו אומרים "והיא שעמדה לאבותינו ולנו" בתחילת ההגדה, לתת שבח והודאה לה' יתברך על עצם קיומנו כאן, ואם ה' לא היה מציל אותנו בכל דור, לא היה ביכולתנו לערוך הסדר כדי לזכור את יציאת מצרים.

ארמי אובד אבי

יניח הכוס מידו ויגלה את המצות.

צא ולמד מה בקש לכן הארמי לעשות ליעקב אבינו: שפרעה לא גזר אלא על הזכרים, ולכן בקש לעקר את הכל. שנאמר:

**אַרְמִי אֶבֶד אָבִי, וַיֵּרֶד מִצְרַיִם וַיִּגְדַּל שָׁם בְּמִתֵּי מֵעֵט,
וַיְהִי שָׁם לְגוֹי גָּדוֹל, עֲצוּם וָרֵב.**

ויֵרֶד מִצְרַיִם. אָנוּס עַל פִּי הַדְּבוּר.

מִלְמַד שְׁלֹא יֵרֶד יַעֲקֹב אָבִינוּ לְהַשְׁתַּקֵּעַ בְּמִצְרַיִם אֶלָּא לְגוֹר שָׁם, שְׁנֵאֲמַר: וַיֵּאמְרוּ אֶל־פְּרֹעֶה, לְגוֹר בְּאֶרֶץ בְּאֵנוּ, כִּי אֵין

מְרַעָה לְצֹאן אֲשֶׁר לְעֶבְדֶּיךָ, כִּי כִבֵּד הָרַעַב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. וְעַתָּה
יִשְׁבוּ-נָא עִבְדֶּיךָ בְּאֶרֶץ גִּשָׁן.

בְּמַתִּי מֵעַט. כְּמָה שֶׁנֶּאמַר: בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ יָרְדוּ אֲבוֹתֶיךָ מִצְרַיִם, וְעַתָּה שְׂמֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב.

וַיְהִי שָׁם לְגוֹי. מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְצִינִים שָׁם. גְּדוֹל עֲצוּם –
כְּמָה שֶׁנֶּאמַר: וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצְמוּ בְּמֵאֹד
מְאֹד, וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם.

וְרֹב. כְּמָה שֶׁנֶּאמַר: רִבְבָה כְּצִמְחַת הַשִּׁדְדָה נִתְתִּיךָ, וַתִּרְבֵּי וַתִּגְדְּלֵי וַתְּבֹאֵי
בְּעַדֵי עַדִּיִים, שְׂדֵיִם נִכְנּוּ וּשְׁעָרֶיךָ צִמְחוּ, וְאֶת עֵרֶם וְעָרְיָה. וְאָעֵבֶר עֲלֶיךָ
וְאֶרְאֶה מִתְבוֹסֶסֶת בְּדַמְיֶךָ, וְאָמַר לָךְ בְּדַמְיֶךָ חַיִּי, וְאָמַר לָךְ בְּדַמְיֶךָ חַיִּי.

וַיִּרְעוּ אֹתָנוּ הַמְּצָרִים וַיַּעֲנוּנוּ, וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה.

וַיִּרְעוּ אֹתָנוּ הַמְּצָרִים. כְּמָה שֶׁנֶּאמַר: הִבֵּה נִתְחַכְמָה לוֹ פֶּן יִרְבֶּה,
וְהִיָּה כִּי תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסֵף גַּם הוּא עַל שְׁנֵאֵינוּ וְנִלְחַם-כְּנוּ,
וְעָלָה מִן-הָאָרֶץ.

וַיַּעֲנוּנוּ. כְּמָה שֶׁנֶּאמַר: וַיִּשְׁיִמוּ עָלָיו שָׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עַנּוֹתוֹ
בְּסִבְלָתָם. וַיִּבֶן עָרֵי מִסְכָּנוֹת לַפְרָעָה. אֶת-פֶּתָם וְאֶת-רַעְמֵסֶס.

וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה. כְּמָה שֶׁנֶּאמַר: וַיַּעֲבִדוּ מְצָרִים אֶת-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּפָרֹךְ.

וַנִּצְעַק אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, וַיִּשְׁמַע ה' אֶת-קִלְנוּ, וַיִּרְא אֶת-
עַנְיָנוּ וְאֶת עֲמַלְנוּ וְאֶת לַחֲצָנוּ.

וַנִּצְעַק אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. כְּמָה שֶׁנֶּאמַר: וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים
הֵהֱם וַיָּמָת מְלֶךְ מְצָרִים, וַיֵּאָנְחוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל מִ-הָעֲבוּדָה וַיִּזְעֲקוּ,
וַתַּעַל שׁוֹעַתָם אֶל-הָאֱלֹהִים מִן הָעֲבֹדָה.

וַיִּשְׁמַע ה' אֶת קוֹלָנוּ. כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת־נַאֲקָתָם, וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־בְּרִיתוֹ אֶת־אַבְרָהָם, אֶת־יִצְחָק וְאֶת־יַעֲקֹב.

וַיִּרְא אֶת־עַנְיָנוּ. זוֹ פְּרִישׁוֹת דָּרָךְ אֶרֶץ, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיַּדַּע אֱלֹהִים.

וְאֶת־עַמְלָנוּ. אֵלּוּ הַבְּנִים. כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: כָּל־הַבֶּן הַיְלֹוֹד הַיְאֲרָה תִּשְׁלִיכֶהוּ וְכָל־הַבֵּת תִּחְיִיוּ.

על התורה והמועדים

ספר חמודי שי

ואת עמלנו - אלו הבנים

ואלה המשפטים - ואלה המשפטים-ים מה שנקרא התורה בכללות "משפט" נראה לעניות דעתי בגלל שהיא ניתנה במערכת של משפט דהיינו מידה כנגד מידה. המצרים זרקו את הבנים שלנו ליאור, אבל הייתה לנו הבטחה מזקנינו, מהאבות, החל מאברהם "והי ברך את אברהם בכל", בכ"ל בגימטריא בן. רואים מזה ש"כל" לא מוגבל לרכוש, אלא כולל גם את הבנים. אנחנו אומרים "בכל, מכל, כל" לכל אחד מהאבות הובטח "כל", ועי"ז יש חוט המשולש אחר אברהם, יצחק ויעקב, צדיק בן צדיק בן צדיק ובזה אנחנו מעוגנים בנצחיות שאף פעם לא יפסקו בני תורה מאיתנו. זה ממש מידה כנגד מידה, המצרים ניסו לאבד את הבנים שלנו ואנחנו נוליד בני תורה לנצח.

התורה מעניקה לנו חיים והמשך הדורות

ועוד יש להוסיף שגם זכינו לזה מטעם שבמתן תורה אמרנו, "בננו ערבים לנו." ועל ידי זה זכינו ל"כי הם חיינו". התורה

ספר חמודי שי

מעניקה לנו חיות ומביאה לנו בני תורה חדשים שבונים מחדש בכל דור. בכל פעם שיש אסון, רחמנא ליצלן, אנו בונים מחדש, "אל תקרי בניך אלא בוניך" רואים זאת גם בדורנו לאחר חורבן השואה. כל הדורות החדשים והתחדשות התורה להגדיל תורה ולהאדירה. אנחנו רואים כל כך הרבה ישיבות וכוללים, דף יומי וסיום הש"ס העולמי – עשרות אלפי מסיימי הש"ס ייקהלו במקום אחד לבד כל שבע שנים, אי"ה. מי היה יכול לדמיין את זה אחרי המלחמה? "ברוך אתה ה' הבוחר בעמו ישראל באהבה".

וכל זה מאהבתו יתברך את ישראל שנתן לנו את התורה, כל מצווה נותנת לנו חיים וזהו הרכוש הגדול, מהים של התורה זה האוצר הגדול, המורשת שלנו, אחרי יציאת מצרים.

וְאֵת לְחַצְנוֹ. זֶה הַדְּחַק, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וְגַם־רְאִיתִי אֶת־הַלַּחֵץ אֲשֶׁר מִצְרִים לְחַצִּים אֲתָם.

וַיּוֹצֵאֵנוּ ה' מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה, וּבְזֶרַע נְטוּיָה, וּבַמָּרָא גָדֹל, וּבְאֵתוֹת וּבְמִפְתֵּיִם.

וַיּוֹצֵאֵנוּ ה' מִמִּצְרַיִם. לֹא עַל־יְדֵי מְלָאָה, וְלֹא עַל־יְדֵי שָׂרָף, וְלֹא עַל־יְדֵי שְׁלִיחַ, אֲלֵא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֶצְמוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר: וְעַבְרַתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֶּה, וְהִפִּיתִי כָּל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה, וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֲעֹשֶׂה שְׁפָטִים. אֲנִי ה'.